

Steffen Popp

Stopa vesnického příběhu

Časné ráno, běh přes třpytící se pole. Ponořit se vznášejícím plástem mlhy do lesního porostu, sledovat zledovatělý tok potoka směrem ke dnu údolí, stoupat výseky proti středně vysokým vrcholům. Před dávnou dobou označované vyhlídky, jež pohltily stromy. Není to tvůj příběh – příběh osídlení, lesního křečka, který se ve svém brlohu po měsících zimního spánku pod sněhem už neprobudí. Strnulost, mrazivé jasno. Vzdálené zvuky sekery.

Vnitřní světlo; lidé, kteří údajně z ničeho jiného nežijí. Tebe to vysiluje. Jen pro případ, že to existuje. Cordelie a Berthold, kteří tuhle perspektivu sdílejí, Dirk, který ji ignoruje. Na zadním sedadle Dirkovala golfu: ten vehikl patří ignorantovi, nemůžeš ho prostě jen tak vyhodit. Na vnitřním zrcátku se ve tvaru stromku pohupují vybledlý osvěžovač a troll s hlízovitým nosem a nutí Bertholda k zamyšlení.

Stojící film v prameništi. Vesnické domy, stodoly, garáže jsou jako hrudky na svahu, svědčí o hmotné nouzi, technické nevědomosti. Pohyby hlav za záclonami, Cordelie nedokáže rozeznat, v jaké formě tady cosi jako socialismus vůbec kdy existovalo. Zhotovovaly se tu prototypy německých zahradních trpaslíků.

Socialismus člověk nikdy nepochopí. Dirk: jako dítě jsem měl knihu, která vysvětlovala, co jsou to hodiny – červenou v lepenkové vazbě z padesátých let, už moje matka se v ní učila odečítat hodiny, ne-li přímo čas. Ukazovaly pracovní den vzorové socialistické rodiny: jasný, fungující, povznášející svět Bauhausu. Žádné konflikty, žádné smetí, občas menší potíže, zvrásněný povrch, po stranách uhlazený. To se mu tenkrát líbilo. Děti mají tenhle instinkt – všechno musí být v pořádku, nebo se to do pořádku musí uvést.

Tvé měšťánské vědomí na zadním sedadle, zasněná troska, kentaur. Cordelie vidí sovy, jejich obrovské otočné hlavy, oči v bezčasém temnu. Jejich vznášivý, kolísavý let, lámání drobných kůstek v tomhle letu. Nevidaná měkkost soviho břicha, které jí preparátor přetahuje přes ruku jako loutku.

Dirk vidí knihu o hodinách.

Bertholda dostihují zpackané monumenty. Ve vsi to jsou budovy továrny: opukový komplex z grunderského období, přestavěný na turistické centrum; jeden blok z poválečných let, zatlučený, s rozpadající se střechou, mrtvýma očima. Představovat si okna jako oči se zdá Bertholdovi pochybné, ani okolnost, že se za nimi nějakou dobu vedle skel do brýlí a rentgenových trubic vyráběly taky skleněné oči, nenapomáhají špínou zkaleným, zčásti vytlučeným oknům k prohlédnutí. Na druhé straně, když si je člověk představí jako oči, objekty na tebe zírají, v Bertholdově případě se okna dívají skrz něho. První rentgenovou trubicí tu vytáhli roku 1896, byla úplně první na světě – ještě před Röntgenem, domýšlí se Berthold, získá v prodejně muzea skleněné dopisní těžítka ve tvaru velkého knírače pro kamaráda, chovatele psů z Kostnice.

Přemýšlíš o tomhle předmětu, často se setkáváš s dopisními těžítka, podkovami, říčními oblázky, vyskytl se i preclík – jen ve dvou případech tyhle předměty něco zatěžovaly, jednou proti pádu jinak dobře zabezpečený stoh zabavených ikon na syrské celnici, jednou skutečně dopisy u tetičky v Krefeldu, která ti pořád strkala do pusy domácí sladkosti. Šlo-li o účty či výpisy ze spořitelních kont, byl účel zatěžování zjevně splněn – zásobník beretty, bůhví, odkud ho měla, na hranicích se Sýrií to byla spodní čelist osla. S touhle představou jsi byl spokojen. Osel se nebrání, klidně na to věnuje část své lebky.

*

Vesnice má křídla, sedí na hřebeni hory jako vampýr. V noci přelétne lesy, obrovskou černotu, s malými ostrůvky světla, s malými kulovitými lampami. Vlastní kosmos – rádoby Mléčná dráha, v níž stojíš v běžecké obuvi. Tvé nápady mu jsou ukradené, tvá kořist je život. Vše pronikající stařeckost, zakrslost, stabilizaci Cordelie odvrhuje, do krásného sněhu, který se v teplé oblasti jejího těla mění v břečku. Bertholdova nešťastná holeň trčí do obrazu.

Zvláštní stavební fond: domy se špičatými štíty, patřící správě lesů, a zimní bungalovy měšťanů na kraji vesnice, směrem k lesu. Zborcená loubí na loukách poblíž vsi, v jednom leží Dirk na květované pohovce. V jednom se hromadí stavební díly elektrických ohradníků a napáječek pro stračeny, které v létě spásají svahy. Z jednoho se klube řev opilců, kteří v noci vrážejí do divokých prasat a srážejí se s jeleny. Dirk: co se ze vsi ozývá za zpěvy, vychází z kakofonie opilosti, nárazu a lítosti. Taky se ti zdá, že zaslechl projevy zaražených obyvatel lesa.

Zvláštní stavební fond: opuštěný podnikový prázdninový tábor na úpatí Rübensteinu. V průběhu let zchátralé boudy, v kterých čekali ruskoněmečtí vystěhovalci na přidělení do měst, později žadatelé o azyl na výsledek řízení. Vyskladnění, detašovaným skladem se zdá být i les, když se v něm pohybují Berthold a Cordelie, podobní historickým lovcům kožešin, kožešinové zvěři, prolétají jeho bouřkami a drancováním prořídilým korpusem jako měsíční rakety.

Hledání obyvatel vsi: žena s vlastnoručně zastřiženým účesem pony energicky šlape po kolena vysokým sněhem, její trpasličí teriér klouže po nezdařených skocích na šňůře za ní. S mnoha drobnými bytůstkami přírody soucítí, lidi je rozšlapávají. Berthold tuší, kolik běd je pod touhle lebeční kostí. Protože se učil jen sociologii, není schopen lepší diagnózy. Teriér, nebo přinejmenším tahle promenádní směs s příměsí teriéra; nevěděls, že srst může i zežloutnout. Tohle zvíře bylo kdysi bílé. Poštěkává, spíš pokvikává, do prázdna. Ona na tomhle psu visí. On, přidušený, přesto hledí optimisticky – zabalený do roztřepeného živůtku z flauše.

Hledání obyvatel vsi: emeritní profesor drhne rejžákem kuchyňské dlaždice. Ruka, která kdysi louskala ořechy, teď skoro bez kostí, případová studie artrózy ze šlach, svalů, nějaké chrupavky a zvyku. Cordelie vidí nehezky lustr, pod ním hudební ferro-kazety (Telemann, Händel), vyřazené laptopy, na nich prach z pokojových rostlin, stopy po pokojových pavoucích.

Demonstrace na hřbetě smutné ruky: zmáčknutá kůže, po níž zůstane záhyb, svědčí o nedostatku vody. Což je mimochodem starým lidem jedno. *Bratři, teď ruce v jednotě spojme!** na jednom transparentu u brány jatek. Jak je to dávno. Výzkum léků pro armádu. Pro bono letní tábory pro epileptické děti. Zavedení kapiláry do žlučnickového vývodu pokusné krysy, svého času nepřekonatelné za dvanáct vteřin. Další vtipy ze socialismu kořistí Berthold. Obrovská bollhagenovská váza v pozadí plane černomodře.

V maličké kuchyňce nalít vodu ze staroboleslavského džbánu do skleničky od hořčice od Borna. Někaké designérské sklenice od mého synovce stojí ve sklepě vlevo, slyší Berthold. Nehlučný oběh horské vody v tvém těle. Komunismus je prý suprová věc, slyší Berthold, majetek je pro idioty, zaslechne. To všechno s vyhlídkou na krajinu, která stojí venku nedotčená, vytváří miliardy ledových krystalů, září pod slabým horským sluncem jako do snu ponořený mozek pod kontrastní látkou.

*

Průzkum okolí, po zkoumavém pohledu na zledovatělý les raději přece jen po vesnických cestách. Cordelie ulamuje z okraje okapu rampouchy dlouhé jako ruka, Berthold referuje o štítech, balkonech, nebere to konce, protože se stále vynořují nové. Sněhové koule, nejprve pravděpodobně od Cordelie – neohrabaně, nerozhodně, citát z něčeho, co se kdysi jmenovalo hra, bitva. Najednou se zápalem, dovedně, vzduch prořezávají ploché paraboly. Zásahy, rozprášené bílo. Potom stavba sněhového zajíce, mír a efektivita společného díla dojmají Cordelii k slzám. Bertholdovy slzy pocházejí od zásahu, který v jeho oku zanechal cosi, co teď taje. Naše zimní bundy svítily turisticky, ale to bylo ok, i když jsme nevěděli proč.

Příchodem soumraku návrat, křesťansky, přinejmenším sociálnědemokraticky naladěni do hospody *U šťastného kance*. Hadicovitý lokál, špatně osvětlený, vzduch prosycený alkoholem a kouřem. Malými okny proniká tíha sněhu a už taky tmy, někde v dálce bije kovový předmět o dřevo, pravidelně, tupě. Opatrná gestikulace v tomhle prostředí, osahávání očima, ušima, máš pocit, že ses ocitl v historickém filmu; na tom nic nemění ani moderní pípa, elektronická kasa a hrací automat vedle pultu plynule zapadají do minulosti. Celá vesnice, jak to vidí Cordelie, je jedna anachronická sněhová koule.

Hledání obyvatel vsi: hutnický mistr, sám se svým korbelem, zveme ho k sobě. Opravuje prý v jedné dílně na statku různé věci ze skla, po zavření hutě, sklárny, dá se říct jako obrana před demencí. Ve tváři viditelné stopy práce s plamenem. Jediný plamen z bídného plynového hořáku, který navíc hrozně, říká hutnický mistr: prská. Vesnice žila přes tři sta let ze skla, Berthold si poznamenává na pivní tácek: nejdůležitější surovinou v okolí bylo dřevo, jímž se topilo v tavicích pecích. Cordelie se noří do portrétu šťastného kance, jeho konec v guláši a klobáse ji nenechává chladnou. Hutnický mistr vykládá o křemičitých píscích, popelu, tajných přísadách, Berthold kráší podložku definicemi: amorfní substance, zmrzlá tekutina. Cordelie demaskuje nálevnu jako břicho nešťastného prasete – neodkladně tohle místo opouští, sleduje zledovatělou silnici až k vesnické prodejně, kupuje jogurt od Zotta a jednu gumu barvy slonovinové kosti od Koh-i-nooru. Slon se na ní směje, překonává odpor – i Berthold v té chvíli něco objevuje, jeho čmáranice o chemii, upadlém řemesle. Halucinuje, obává se hospodský, a i když Berthold pil jen minerálku, vyhazuje ho z lokálu.

Vsedě na hromadě sněhu před temnorudě zbarvenou novostavbě hasičárny vidíš katastrální knihu obce: spory o nemovitosti staré několik generací, průjezdy, groteskní přístavby; celé pohoří hypoték, závazky; ploty ze dřeva a drátů kolem každé pídě země. Cordelie obsáhne ves jedním klidným pohledem: hodnota substance nula, vhodná právě tak jen k bydlení.

Případ pro bagr, kdyby nescházely peníze na stržení. Bertholdova vize o vsi ze skla stojí podle ní za úvahu, a je především krásná – v létě by byla temná, v zimě průhledná, viděna z dálky už ne jako bílé skvrny po holoseči v horách. Dirk nachází na římse dvě prázdné láhve od piva.

*

Už hodiny je ves zalita mohutnou emisí světla, jen dvůr obchodnice s uměleckými předměty se hladce slévá s nízkou oblohou, ježatým jehličnatým lesem. Jsi ohlášen, ale zdá se, že tě nečekali – takže Berthold s Cordelií po dlouhém zvonění sami zatlačí na vrata, brodí se ve dvoře sněhovou závějí. Až teď, uvnitř dvora, matný svit lampy ve druhém patře.

Obchodnice s uměleckými předměty sedí v liščí kožešině za psacím stolem, obklopena korespondencí, artefakty a jejich fragmenty. Obličej v bílém dechu jako planeta zakrytá mraky, ruce až po klouby prstů v pletených nátepníčcích, bledá, s malými prsty. Na oknech ledové krystalky, ucelené solitéry podél tepelných mostů; světlo jednoduché stolní lampy dodává místnosti zvláštní atmosféru renesanční dílny, náhle zmrazené pro dnešní oči. Obchodnice s uměleckými předměty vstane, chvíli pozoruje vesnici, která v houstnoucí tmě svítí jako modelová stavebnice dětské železnice, doutná. Už jako dítě jsem měla ráda hřbitovy, říká.

V místnosti leží významné hodnoty – původně sklad obilí, později sena, jehož zbytky bylo nutno po nastěhování seškrabat. Tak Cordelie třeba sedí na žulové hlavě Džosera, kterou obchodnice před naším příchodem přikryla dekou. Berthold se dívá pod sebe, ale sedí jen na obyčejné židli. Přesto je ta žena téměř na mizině, nemá ani na topení. Jestli si nechceme vzít něco s sebou, například tohle závaží v podobě kachny, leštěný porfyr ze Sús, vejde se přesně do Bertholdova baťohu. Pro jistotu vám na to dám razítko, že jde o repliku. Cordelie sáhne po závaží, které nepředstavuje jen závaží staroperské kachny, nýbrž jím skutečně je, a říká, že zřídka pocítila minulost bezprostředněji. Stupňování slova bezprostředně se zdá Bertholdovi nepřipustné, ale s ohledem na situaci to přijímá.

Návrat ve velkém tichu, svahem dolů, po vlastních stopách ke vsi. Vrzání zmrzlého sněhu bolí v uších, od kachního závaží ti modrají záda – mrtvá drůbež, cítíš, se ještě po třech tisíciletích mstí. Starost o Bertholda, v černočerné noci vidí Cordelie meze sociologie. Dva mladíci u cesty porážejí uschlou akácii, ten vepředu s lesklou sekerou. Stojí bez hnutí ve slabém světle svítilny. Ten vzadu s dvouruční pilou. Ten vepředu právě s onou sekerou.

*

Na tomhle místě dýchat, čaj z jednoho z Dirkových šálků z Baumarktu. S pohledem na jeho polici s kaktusy, sbírku heroických košťálů v půdě rozpukané od sucha, mluvit dál o lesích, o kácení. Traktory velké jako koně, které lesu tolik neublíží; v extrémních polohách umíněnost ustupuje, člověk by ji chtěl uposlechnout, ale jde to čím dál míň. Čím víc, tím míň – myslíš na doby, kdys byl extrémům blízko, i když jsi z toho tehdy neměl pojem. Dneska obrovský tezaurus v lesích, které stojí na pohled beze změny, beze změny se bez očí dívají, zdraví. Ouško jehly bez velblouda, falešný zajíc bez slova pro pravý? Cordeliin poetický tón, jež pečuje v Mnichově u Rolanda Bergera o Mergers&Aquisitions, tě překvapuje. Dále nevyužitelné: balada o lesníkovi, který se při vytahování pušky z dodávky zastřelil (vezme ji za hlaveň, spoušť se zachytí v poutku ruksaku). Obtěžující Bertholdovy zápisky ve formě seznamů. Cordelie: lesní cesty byly rozšířeny a kvůli sjízdnosti vysypány štěrkem, akce prezentovaná jako ekologická kompenzace k dálnicím. Vzpomínáš na zarostlé pěšiny, po nichž jsi nejistě kráčel, zvětralé ukazatele cest, slibující nejkratší trasy, i když třeba ukazovaly k zemi nebo do nebe.

Na stole leží drobty, které Cordelie nevidí a Berthold je nezanáší do seznamů. Pro pochopení vesnice nejsou relevantní, ale přece jen obohacují pohled. Nejsme snad, píšeš, ale hned to zase škrtáš. Dirk hledá pometlo na stůl, ale nachází jen hadr z rozdrbaných, jemně rýhovaných spodek.

Hledání obyvatel vsi: kuna, myš. Leguán Hans, který poté, co byl šťastně vyloven ze špatně doručené zásilkové bedny a roky vysedával v okně malé pošty mezi ručně foukanými ozdobnými sklenicemi a poštovními ceninami, mrskl občas jazykem po mouše. O pagodové želvě v botníku u Uršulinek se vyprávějí zkazky, ale člověk ji nikdy neviděl. Nejraději prý přebývala mezi trepkami a v šuplíku s háčkovanými věcmi.

Zvláštní stavební fond: venkovní bazén, popraskaná betonová nádrž koupaliště u pramene v lese. Dirk: plavali jsme, často se tu potápěli ještě v červnu při teplotě vody dvanáct stupňů. Nakonec se v bazénu chovali pstruzi. V nádrži se posadit, povídat si s kameny a elementárními duchy o vrstvách pstružího trusu a lesním humusu. Byl bych apokalyptické vojsko, Wild Seven a kosil bych letargii, zánik. Bertholdova teorie nekonečného života v zastaveném čase – prakticky beztižně se prohánět po hřebenu vývoje. Cordeliina teorie stařeckosti cestou nečinnosti. Dirкова teorie sukulentů, košťálů.

*

Prvky možného popisu táhnou kolem jako sněžní kurové, bezhlavé labutě, zimní tvář horské vsi, bílá na bílé. Tvá lesklá přilba z devadesátých let s nápisem BOLT. Dirkův golf na prázdném turistickém parkovišti na úpatí Rübenu; nosič lyží na střeše auta, paroží. Báje o bozích a d'áblech, které téhle hory od věků využívaly jako kvedlačky. Ať už se z pěny pravěkého moře, které tehdy tuhle oblast pokrývalo, získalo cokoli, v kameni, tvrdí Dirk, je vířivá energie. Úsměv mrtvého výtahu, pod nímž bereš lyžaře na záda a pomalu stoupáš vzhůru.

Nemotorně zaklapáváš sjezdářské boty do fosilního vázání, každý zvuk práskne zmrzlým údolím jako výstřel. První oblouky zpomaleně, ztuhle, zázrak, že se neporoučíš k zemi, něco v tobě se upomíná a uvolňuje nezbytné procesy. Zvířeným prašanem po starém pevném sněhu; s každým pohybem se něco navrácí, kontakt, zkušenosti s tímhle svahem. V proměnách rychlých pohybů vidíš vesnici jako šroubovici, zbytek kódu, který už nikdo nepřečte. Ledová krása jako na pohlednici, zrcadlo vnitřní nehybnosti, zatímco tvé tělo se zrychluje a automaticky vnímá terén. Vyzařování, kohezní jiskřivost zániku – pak terénní vlna, která tě vymrští, tvrdě vrátí do sněhu, veškeré myšlení je na prach. Pocítit to a nechat shořet bláhovost, pěkně z kopce dolů v bílém. Na konci dojezdu Dirk ve svých obrovských sněžných brýlích jako filozof. Tvůj poslední oblouk při brzdění vás oba smete.

Ještě jednou u profesora, Berthold nechal někde ležet větrný kryt mikrofonu; vstup nám dopřává jeho žena. Přátelská ptačí tvář za kouřícím čajem. Zaměstnání architekturou, když Cordelie zrakem propátrává stěnu plnou knih. Na dotaz, zatímco Berthold se plazí po zemi a hledá větrný kryt: výstavba města, kompletní, od garáží po stadion. Historické pojmy, které Cordelie překládá jako finance, construction, controlling. Nová města pro nového člověka; po léta jediná žena v byznysu. Pokud byl materiál, opravovaly se i staré věci, zastřešil kostel. Berthold z podlahy: existuje Bůh? Podiv, veselí. Potom zamyšleně: odvrácená tvář mladé ženy ve vlakovém kupé vedle ní, po náletu hloubkového letce s kulometem – žádný vyšší smysl, jen význam slova „rozervaná na kusy“ se tenkrát zapsal do paměti. Morfium, vidí Cordelie, drží vyčerpané tělo pohromadě jako odvaha osud, jako zlato banku. Berthold loví větrný kryt pod pohovkou klepačkou na koberce.

Zase večer, noc. Kritická, mlčenlivá noc. Kosmická noc, připadá ti, ale víš, že je to směšné, a přesto je dobré takhle přemýšlet, předstírat v tomhle středohoří vznešenost. Kromě toho je hvězdná obloha opravdu neuvěřitelná – nepovšimneš si jí, ani lesa, jeho iluzorní koncert bezmála jen z ticha, ve snaze vynést všechny myšlenky a nástroje nepoškozené krajinou až

kamsi na vrchol. Kde by se daly seřadit a jaksi uvést do správného poměru, aby bylo možné něco vidět, něco proniknout, sám nevíš co.

*

Časné ráno, běh přes třpytící se pole. Housenkovitá stopa po sněžné fréze poskytuje důvod, kolem zmrzlý dech. V takovém začátku je cosi z koně. V tvém běžeckém úboru jako z Marsu, prostor krajiny tě odpuzuje – to ulehčuje odrazy při běhu, ale stěžuje nutnost stavět se zpátky na nohy. Pulzní hodiny u krku ukazují na maximum, držet, říká trenérský hlas, držet, držet –

Vesnice, z pohledu ze středně vysokého kopce jako rozbitá hlava idiotského obra. Blázna, který pohoří, Rübenstein nepřekročil. Vzpomínáš si na obecního dělníka a jeho medvědí hnědou čepici z umělé kožešiny, dvakrát tak velkou jako jeho hlava, která ji měla chránit před mrazem a jeho před světem. Krajina nástrojů, vidí Cordelie, která duch svých obyvatel ohrnuje hrubě ven. Němé zplstnatění akčního prostoru, kvůli – odstřihnutí kyslíku k myšlení a špatná běžecká technika nutí k obratu, později k zastavení na otevřené pláni. Berthold vystoupil na trigonometrický bod, díky speciálce dokonce na jakýsi superbod, zvláštní, že něco takového, že vůbec něco našel. Stojí takřka bez hnutí, mrznoucí prsty svírá v botách. Naslouchá, ale nic neslyší. Nic se nehýbe, říká. Mozek vesnice, roztlučený, hledí malýma očima.

* *Brüder, in eins nun die Hände!* – připomenutí násilného spojení sociálních demokratů s komunisty v dubnu 1946 v NDR